

DOCPOINT 2009: SOĞUK ÜLKENİN SICAK FESTİVALİ

Finlandiya'da düzenlenen **DocPoint Film Festivali**, hem son yıllarda büyük çıkış yakalayan Kuzey Avrupa belgesellerinden çeşitli örnekleri, hem de dünyanın dört bir yanında çekilmiş belgesellerin en iyilerini izleme imkânı veren önemli bir festival.

■ NECATİ SÖNMEZ

Son dönemde, başta IDFA olmak üzere pek çok festivalde iyice kendini belli eden bir olgu: Kuzey Avrupa ülkeleri belgeselde harikalar yaratıyor. Danimarka'dan İsveç'e, Hollanda'dan Finlandiya'ya uzanan bu verimli coğrafyada, belgeselciler sinema sektörünün başını çekiyor neredeyse. IDFA 2008'de en büyük ödülü (Joris Ivens) kazanan Anders Østergaard imzalı *Burma VJ* gibi sahiden sarsıcı ve eldeki sınırlı malzemeye bile neler yapılabileceği konusunda ufuk açıcı bir filmin İsveç yapımı olması tesadüf değil. Festivalin diğer iki yarışmasında Silver Wolf ve Silver Cup ödülleri, sırasıyla Hollanda (*Boris Ryzhy*) ve İsveç-Norveç-Danimarka ortak yapımı (*Slaves*) filmlere gitmesi de yine aynı şekilde...

Bu başarıyı, hem belgeseli -ve kısa filmi- öteden beri sanatsal bir ifade biçimi olarak sahiplenmiş köklü bir geleneğe, hem de son yirmi yıldır bu türe dönük sağlıklı bir destek/yapım mekanizmasının varlığına bağlamak mümkün. Günümüz Finlandiya sineması da istisnayı bozmuyor; kurmaca alanında Kaurismaki'ler dışında pek varlık gösteremezken, belgeselde kiskanılacak başarılar imza atıyor. Markku Lehmuskallio (*7 Songs from the Tundra*), Pirjo Honkasalo (3

Rooms of Melancholia), Peter von Bagh (son filmi *Helsinki, Forever* festivalde de gösterildi), Kiti Luostarinen, Arto Halonen gibi yönetmenlerin filmleri dünyanın her yerindeki seyirciyi ulaştırıyor.

Sekiz yıl önce Halonen ve arkadaşlarının temelini attığı DocPoint - Helsinki Belgesel Film Festivali, aynı başarının festival versiyonunu temsil ediyor. Nüfusu 600 binin altında olan bu kuzey kentinde, aynı anda yedi salonda belgesel film gösteren bir festival yaratmak ve kara kışın ortasında 25 bini aşkın bilet satabilmek, herkese nasip olacak bir başarı değil -ki seyirci sayısının bu yıl yüzde 30 oranında arttığı açıklandı. 20-25 Ocak 2009 tarihleri arasında düzenlenen etkinlik boyunca sadece son dönem Fin yapımları değil, dünya belgeselinin en iyi örneklerinden geniş bir seçki de sunuldu seyirciyeye. İlk gösterimleri festivalde yapılan yerli yapımların (çoğu bekâr bir grup Finlinin gündelik yaşamından absürd kesitler yansıtan *The Living Room of the Nation*; dört milletvekilini takip ederek parlamentoda işlerin nasıl yürüdüğünü anlamaya çalışan *Within the Limits*; bir basket takımının matrak hikâyesini anlatan *Basket Case*) yanı sıra, bugünkü başarının öncülüğünü yapan klasiklere de (örnekse,

kadınların kendi bedenleriyle ilişkisine kişisel bir bakış atan 1997 tarihli *Gracious Curves*, bir manastırdaki rahibelerin iç dünyasını anlatan 1991 yapımı *Mysterion* yer verilmiş, programın yerel ayağında. Festivalde bir *master class* da veren Nick Broomfield'in toplu gösterisi, İtalya ve Hindistan'a ayrılan seçkiler, Richard Leacock'a saygı bölümü, ödüllü filmler, tematik bölümler, öğrenci filmleri derken dopdolu bir program çıkmış ortaya.

Çek Cumhuriyeti'nden, tamamlanması yıllar süren projeleriyle nam salmış Helena Treštikova'nın bu türden iki filmi de festivaldeydi: Karakterini seksenli yıllardan başlayarak günümüze kadar takip eden *Marcela*, bir kadının hayatının hayli trajik vakaları da kapsayan 26 yılını özetliyor. Aynı yönetmenin, yine 20 yıllık bir emeğin ürünü olan ve Avrupa Film Akademisi'nde 'En İyi Belgesel' dahil pek çok ödül alan *René* adlı son filmi, marjinal bir adamın hapisanede geçen yaşamına ışık tutuyor. Böylesine büyük emek ve zaman harcanarak ortaya konan filmlerin, hiçbir yatırımcının göze alamayacağı riskleri yüzünden çoğunlukla yapımcısız/bağımsız kotarıldığını anımsatmakta yarar var. Bu da, belgeselin sınır tanımazlığına dair önemli bir gösterge olsa gerek.

BU AYKİ FESTİVALLER

Dialektus Belgesel ve Antropoloji Film Festivali, Budapeşte
3-8 Mart 2009 / www.dialektusfesztival.hu/2009/festival?lang=en

Cinéma du Réel, Paris
5-17 Mart 2009 / www.cinereel.org

7. Uluslararası Gezici Filmmor Kadın Filmleri Festivali
9 Mart-12 Nisan 2009 / www.filmmor.com

One World - Uluslararası İnsan Hakları Belgesel Film Festivali
11-19 Mart 2009 / www.oneworld.cz

Selanik Belgesel Festivali
13-22 Mart 2009 / www.filmfestival.gr/docfestival/uk/index.htm

Bologna İnsan Hakları Film Festivali
27 Mart-5 Nisan 2009 / www.humanrightsnights.org

Londra Uluslararası Belgesel Film Festivali
28 Mart-4 Nisan 2009 / www.pocketvisions.co.uk/lidf

Belgrad Belgesel ve Kısa Film Festivali
30 Mart-3 Nisan 2009 / www.kratkimetar.rs/2009/en/index.html

LONDRA POSTASI

■ ALISA LEBOW

ESKİZ

Gus Van Sant'ın yeni filmi *Milk*'ten birkaç katmanlı bir *déjà vu* hissiyle çıktım. Bu filmi daha önce görmüş müydüm? Yoksa bu filme çok benzeyen başka bir film mi görmüştüm? Gerçekten de, ABD'nin bir kamu kurumuna seçilen açıkça eşcinsel ilk siyasetçisi Harvey Milk hakkında yıllar önce bir belgesel izlemiştim. Harvey Milk'in, 1978'de San Francisco'da birlikte çalıştığı bir siyasetçi tarafından öldürülmesinden 6 yıl sonra çekilen *The Times of Harvey Milk*'teki (Rob Epstein, 1984) pek çok unsur, yeni Sean Penn gösterisinde hikâyeleştirilmiş halde tekrar karşımıza çıkıyor. Demek *déjà vu*'mün ilk katmanı buydu.

Son zamanlarda yapılan başka biyografik filmlerin de belgeselleri kendi anlatıları için birer prototip veya taslak olarak kullandıklarının bilincine varmam da o tuhaf tekrar hissinin bir diğer katmanıydı. Kurmaca filmlerin yaslandığı bu belgeseller elbette ileride çekilecek uzun metrajlı filmleri hesaba katarak yapılmamıştı. Ama o belgeseller olmasaydı, sonrasında çekilen filmler çok şey kaybederdi. Dylan'ın 1966 İngiltere turnesi sırasında çekilen *Don't Look Back* (D. A. Pennebaker, 1967) adlı belgeseli olmasaydı Todd Haynes *Beni Orada Arama*'yı

(*I'm Not There.*, 2007) yapamazdı. Ya da yapardı ama aynı film olmazdı. Haynes'in filmindeki öve öve bitirilemeyen Cate Blanchett sahneleri başarısını tamamen Dylan'ın bu olağanüstü belgeseldeki performansına borçlu. Blanchett'in performansına da oyunculuktan ziyade taklitçilik denebilir.

Ayrıca Barbet Schroeder'in *Général Idi Amin Dada: Autoportrait*'sini (1974) izlediğinizde, *İskoçya'nın Son Kralı*'nda (*The Last King of Scotland*, 2006) Forest Whitaker'ın hafif kafadan çatlak Ugandalı liderin tavır ve konuşmasını taklit etmeyi nereden öğrendiğini göreceksiniz. Susan Muska ve Gréta Olafsdóttir'in belgeseli *The Brandon Teena Story*'de (1998) sandıkları cinsiyetten olmadığı için "arkadaşları"nın canice tecavüz edip öldürdüğü cesur ve dikbaşı transseksüelin etkileyici görüntüleri yoktu belki, yine de Kimberly Peirce'nin *Erkekler Ağlamaz*'da (*Boys Don't Cry*, 1999) Brandon Teena'yı beyazperdeye taşırken dersine bu

belgeselle çalıştığı aşikâr.

Film okullarında belgesel yapımının, tıpkı güzel sanatlarda çizimin öğretildiği gibi, renkli ve büyük boy esas esere bir nevi girizgâh olarak öğretildiğini hatırlayınca, *déjà vu*'me bir katman daha eklendi. Karakalem çizim yağlıboya resim için neyse, belgesel de sinemacılık için oydu: Eskiz, taslak, pratik, alt katman. Kim bilir, belki hâlâ böyle öğretiyorlardır. Ben herhalde biraz önyargılıyım, ama doğrusu bu saydığım örnekler arasında belgeselleri uzun metrajlı kurmacalara tercih ediyorum -uzun metrajlılar daha büyük bir izleyici kitlesi çekse de. Belgeselin büyük bütçeli, müsrif akrabasından daha değerli olduğuna ise kesinlikle inanmıyorum. (Çeviren: Başak Ertür)

Alisa Lebow Londra'daki Brunel Üniversitesi'nde belgesel kuramı, tarihi ve prodüksiyonu üzerine ders veren bir sinemacı ve akademisyen. Ayrıca docistanbul Belgesel Araştırmaları Merkezi'nin kurucu üyelerinden.

SON BAŞVURU TARİHİ YAKLAŞAN FESTİVALLER

Pärnu Uluslararası Belgesel ve Antropoloji Film Festivali
1 Nisan 2009
www.chaplin.ee/filmfestival

Silverdocs
6 Mart 2009 (geç başvuru)
<http://silverdocs.com>

EcoVision Festival, Palermo
6 Mart 2009
www.ecovisionfestival.com

Brooklyn Uluslararası Film Festivali
15 Mart 2009
www.wbff.org

Cannes Film Festivali
17 Mart 2009
www.festival-cannes.org

FIDMarseille Uluslararası Belgesel Film Festivali
20 Mart 2009
www.fidmarseille.org

DUYURULAR:

• **Osmanlı Bankası Müzesi'nde Belgesel Gösterimleri:**

5 Mart 2009

Bir Bebek İçin Bir Öküz
(Etiyopya, Hollanda / 2006-2007 / 50'.
Yönetmen: Ayfer Ergün)

12 Mart 2009

Diktatör Avcısı
(Hollanda / 2007 / 64'.
Yönetmen: Klaartje Quirijns)